

תמריץ בית (אורך הפתרון לא יעלה על 1/2 עמוד):

חברות הביטוח בישראל יחלו ליישם את התקן IFRS 17 החל מ-1 בינואר 2025 – שנתיים מאוחר יותר מהמועד שבו חברות ביטוח ציבוריות רבות בעולם, בין היתר באירופה ובקנדה החלו ביישום (1 בינואר 2023).

IFRS 17 הוא בגדר רעידת אדמה חשבונאית, בעיקר בנוגע לביטוחים ארוכי טווח, כמו ביטוחי חיים וביטוחי בריאות, ומציג שינוי יסודי ומקיף של הוראות ההכרה, המדידה, ההצגה והגילוי ותכליתו העיקרית היא לשפר את איכות הדיווח הכספי כמו גם להביא להגברת השקיפות, ההשוואה והניתוח של הדוחות הכספיים. זאת, בין היתר, באמצעות קביעת טיפול חשבונאי שיישם באופן אחיד ועקבי על ידי כל חברות הביטוח המיישמות את תקני ה-IFRS. IFRS 17 מחליף את IFRS 4 אשר מיושם בישראל מאז אימוץ תקני הדיווח הכספי הבינלאומיים בשנת 2008. IFRS 4 אפשר, הלכה למעשה, לחברות הביטוח להמשיך ליישם את הפרקטיקה שהייתה נהוגה עוד קודם כניסתו לתוקף. כפועל יוצא, אמידת התחייבויות הביטוח וההכרה ברווחים נעשו תוך יישום שיטות שונות בין מדינות או מחוזות שיפוט שונים. **ראו נספח.**

לתקן החדש צפויות להיות השלכות משמעותיות על הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, הן על חישוב ההון העצמי והן על עיתוי ההכרה ברווח, בפרט בתחום ביטוח החיים וביטוח הבריאות, אך גם בענפי הביטוח הכללי. חשוב להדגיש כי הרווחיות הכוללת של חוזה הביטוח לאורך כל תקופת החיים שלהם אינה משתנה והיא שווה ככלל לפער בין התזרימים הנכנסים לתזרימים היוצאים. התקן (וכן החשבונאות) משנה את עיתוי ההכרה ברווח ואופן הקצאתו לסוגי הרווח השונים ולתקופות שונות.

קיימים שלושה מודלי מדידה בתקן החדש: מודל המדידה הכללי ("GMM") המהווה את מודל 'ברירת המחדל' הרלוונטי בעיקר לחוזים ארוכי טווח שאינם משתתפים ברווח; גישת העמלה המשתנה ("VFA") הרלוונטי לחוזה ביטוח בעלי מאפייני השתתפות ישירה; וכן, גישת הקצאת הפרמיה ("PAA") המהווה גישה פשוטה יותר הרלוונטית לחוזים קצרי טווח והיא דומה במהותה (עם מספר התאמות) לאופן חישוב עתודת הפרמיה שטרם הורוחה (UPR) הנהוגה כיום.

יתרת חוזה הביטוח על פי מודל המדידה הכללי בתקן החדש, בתמצית, בנויה בעיקרה משני רכיבים מרכזיים:

1. רכיב כלכלי המכונה 'תזרימי מזומנים לקיום חוזה' ("FCF") – המורכב מהערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים (המקביל לאומדן המיטבי ("BE") של Solvency II) ומרכיב התאמת סיכון עבור סיכון לא פיננסי ("RA") המשקף את אי הוודאות של תזרימי המזומנים (מעין מרווח זהירות נוסף מעבר ל-BE);
2. רכיב חשבונאי המכונה 'מרווח שירות חוזה' ("CSM") המשקף את הרווח שטרם הוכר בגין חוזה הביטוח ומשמש ככרית לספיגת שינויים באומדנים של הרווח והעלויות של חוזה הביטוח לאורך תקופת הכיסוי עד לאיפוסו, מעבר אליו יוכר הפסד מיידי. רכיב רווח זה נדחה ונפרס לאורך תקופת הכיסוי של חוזה הביטוח להכנסות משירותי ביטוח.

נדרש:

נתחו בקצרה את הטיפול החשבונאי בחוזי ביטוח לפי IFRS17 במודל המדידה הכללי ובגישת הקצאת הפרמיה, בראי המסגרת המושגית, תוך ציון **לפחות של 3 פרמטרים שונים** שנוגעים לכך במסגרת המושגית. לצורך הבנת מודל המדידה הכללי, מומלץ לקרוא את סעיף 1.3 (עמודים 30-36) לספר חשבונאות ביטוח חדשה : IFRS17 אשר נכתב ע"י שלומי שוב ויבגני אוסטרובסקי (זמין בספרייה של האוניברסיטה).

נספח - השינויים העיקריים שמציג IFRS 17 הם :

1. מדידת חוזי הביטוח תוך שימוש באומדנים והנחות שוטפים המשקפים את עיתוי תזרימי המזומנים לרבות אי הוודאות הנוגעת לחוזי הביטוח (לעומת עלות היסטורית הנהוגה כיום) – מטרת דרישה זו היא לספק דיווח שקוף ורלוונטי על מצבה הכספי של החברה ועל הסיכון שלה כמו גם ליצור הקבלה (ככל הניתן) בין צד הנכסים המושקעים לצד התחייבויות הביטוח – דרישה זו עקבית עם הדרישות של IAS 37 להפרשות, התחייבויות תלויות ונכסים תלויים ושל IFRS 9 להתחייבויות פיננסיות ;
2. זיהוי והצגה נפרדים של רכיב התאמת הסיכון עבור סיכון לא פיננסי (RA) – אומנם גם כיום התחייבויות הביטוח כוללות לעיתים מרווח זהירות הדומה במהותו לרכיב ה-RA, אך לא תמיד ניתן לזהות בנפרד את סכומו, האופן בו חושב ושינויים בו, דבר המקשה בין היתר על ההשוואתיות בין החברות. IFRS 17 קובע רק עקרונות כלליים לחישוב התאמת הסיכון ומשך ייתכן כי תהיה שונות ברכיב זה בין חברות שונות כתלות בטכניקת האמידה שנבחרה והנתונים שנכללו בו. התקן דורש להציג בנפרד, וכן לתת גילויים איכותיים לאופן חישובו דבר שצפוי לסייע למשתמשים בדוחות הכספיים לבצע השוואה בין החברות ;
3. שינוי אופן הצגת הרווח או הפסד מחוזי הביטוח, ומתן 'תיוג' לכל סוג של הכנסה או הוצאה בנפרד – כגון, צבירת ריבית, תביעות והוצאות משירותי ביטוח (בחלוקה בין שירות עבר לשירות שוטף), הפסד בגין חוזה מכביד וכו' – מטרת דרישה זו נועדה לתקן את אופן ההצגה כיום בו חלק נרחב מהוצאות והכנסות מסוימות מחוזי הביטוח מופיעות בשורה אחת של "תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה" המקשה על הבנת התוצאות וניתוחן ;
4. הכרה ברווחים במועד בו החברה מספקת את שירותי הביטוח בהתאם ליחידות הכיסוי (ולא במועד קבלת הפרמיות) – דרישה זו עקבית עם אופן ההכרה בהכנסה בסקטורים אחרים לפי IFRS 15 ;
5. ניטרול רכיבי השקעה (המוגדרים כסכומים שהחברה תחזיר לבעל הפוליסה בכל הנסיבות, ללא קשר אם התרחש אירוע מבוטח – כגון, רכיב חיסכון בביטוח מנהלים) שאינם מופרדים מחוזי הביטוח מהכנסות ומהוצאות שירותי ביטוח. דרישה זו נועדה למנוע ניפוח של הכנסות והוצאות משירותי ביטוח בגין סכומים שאינם מהווים הכנסה של החברה בגין שירותים אותם היא מספקת. דרישה זו עקבית עם הדרישה של IFRS 9 ;
6. הבחנה בין שני המקורות העיקריים של הרווחיות מחוזי הביטוח בנפרד - תוצאות הפעילות החיתומית (קרי, תוצאות שירותי ביטוח) ותוצאות הפעילות הפיננסית. תוצאות הפעילות החיתומית מספקות מידע על הרווח ממתן שירות של כיסוי ביטוחי, כמו גם דמי ניהול בפוליסות ביטוח. תוצאות הפעילות הפיננסית מספקות מידע על הרווחים או ההפסדים הנובעים משינויים במחירי ההשקעות ומהשפעות פיננסיות אחרות הכלולות בחוזי הביטוח, וכן מההשקעות הפיננסיות המוחזקות כנגדן. מטרת דרישה זו היא לשפר את השקיפות לגבי מקורות הרווח של חוזי הביטוח ;
7. מדידת חוזי ביטוח משנה מוחזקים באופן נפרד ובלתי תלוי לחוזי הביטוח המונפקים במטרה לשקף כי הזכויות והמחויבויות של החברה הנובעות מחוזי ביטוח המשנה המוחזקים נפרדות מהזכויות והמחויבויות של החברה הנובעות מחוזי ביטוח הבסיסי ;

להלן דוגמה פשטנית לאופן ההצגה של דוח רווח או הפסד לפי IFRS 4 בהשוואה ל-IFRS 17:

Current – IFRS 4		New – IFRS 17	
Premiums	1,000	Insurance contract revenue	600
Investment income	400	Claims	(350)
Total revenue	1,400	Expenses	(60)
Claims and benefits	(800)	Underwriting result	190
Change in insurance liability	(300)	Investment income	400
Net benefits and claims	(1,100)	Accretion of insurance liability	(350)
Expenses	(60)	Investment result	50
Profit	240	Profit	240

תשובה – הפתרון מייצג תשובה אחת אפשרית, תשובות נוספות אשר עונות על הנדרש התקבלו גם כן :

רלוונטיות – ערך חיזוי

א. התקן מפריד בין ההכנסות מעסק הביטוח לבין ההכנסות מהשקעות. דבר אשר מסייע למשקיעים לבחון את אופן הניהול של המשאבים הכלכליים ברמת העסק העיקרי של החברה הלוא הוא עסקי הביטוח ולהפרידם מהיעילות בתחום ההשקעות. עובדה זו מאפשרת ערך חיזוי עתידי טוב יותר למשקיעים. נוסף על כך מדידה המתבססת על אומדנים שוטפים משקפת בצורה טובה יותר את השווי. ב. 'תיוג' והצגה של כל הכנסה או הוצאה בנפרד (צבירת ריבית/ תביעות והוצאות משירותי ביטוח, הפסד בגין חוזה מכביד וכו') לעומת הצגה בשורה אחת מאפשר ערך חיזוי טוב יותר.

הגדרת התחייבות – אם קיים הפסד צפוי החברה מכירה בו מיד (בדומה לחוזה מכביד) ומתנתקת ממודל ההכרה בהכנסה.

השוואתיות – ניתן להשוות חברות ביטוח שונות בעולם שכן כולן מיישמות את אותו התקן החשבונאי בניגוד למצב בעבר. בנוסף, ניתן לייחס ולהשוות הצלחה ברווח של חברות ביטוח לעסק הביטוח או לניהול ההשקעות. **עקרון עזר להכרה בהכנסה –** הכרה בהכנסה בעת אספקת שירותי הביטוח ולא על בסיס קבלת הפרמיות. **אילוץ עלות מול תועלת –** שימוש בגישת הקצאת הפרמיה, לאור עלות הפקת המידע המשמעותית במודל המדידה הכללי